

BIZANTSKI BRODOLOM NA MLJETU

Iznimni arheološki nalazi predstavljani u Dubrovačkim knjižnicama

U prepunoj Saloči od zrcala Dubrovačkih knjižnica održano je predavanje „Bizantski brodolom u uvali Tatinica“ podvodnog arheologa Igora Miholjeka iz Hrvatskog restauratorskog zavoda (HRZ). Okupljenima je predstavio višegodišnja podvodna istraživanja otoka Mljeta i jedno od najznačajnijih arheoloških otkrića bizantskog razdoblja na Sredozemlju – brodolom s kraja 7. ili početka 8. stoljeća.

Uvodno ga je pozdravila knjižničarka Katarina Palinić, istaknuvši kako Miholjekov tim već 19 godina sustavno istražuje mljetsko podmorje, gdje su do danas otkrili čak dvadesetak brodoloma. Među njima se posebno izdvaja nalazište u uvali Tatinica, koje je ovoga ljeta privuklo veliku pozornost hrvatske i svjetske javnosti te vodećih medija poput 'National Geographica', 'Reutersa' i 'New York Posta'.

Kako je objasnio Miholjek, uvala Polače i njezino okruženje stoljećima su služili kao prirodno sklonište u kojem su brodovi čekali povoljan vjetar, opskrbljivali se vodom i trgovali. Čitav taj pomorski sklop neraskidivo je povezan s antičkom palačom i bazilikama iz 5. i 6. stoljeća u Polačama, za koje se vjeruje da su bile dio carskog posjeda. Istraživanja se zato provode cjelovito, obuhvaćajući i kopno i podmorje, pri čemu su dokumentirani antički mozaici, monumentalni podvodni ribnjak (20 × 20 m), ostaci dvaju antičkih pristaništa, ali i nalazi neolitičke keramike.

Metodologija istraživanja na strmom morskom dnu u uvali Tatinica, na dubinama od 35 do 40 metara, zahtijeva primjenu posebnih tehnologija. Arheolozi koriste takozvane mamut sisaljke priključene na vatrogasne pumpe kako bi usisavali sediment i održavali vidljivost, dok se teren osigurava vrećama s pijeskom. Svi izvađeni predmeti pažljivo se dokumentiraju fotogrametrijom

i izradom 3D modela te prolaze dugotrajnu desalinizaciju u izmjeničnoj slatkoj vodi. Senzacionalno otkriće u Tatinici započelo je 2015. godine, da bi 2017. bio pronađen prvi zlatni predmet. Ukupno je otkriveno oko 600 grama zlata, što predstavlja jedinstven nalaz za bizantsko razdoblje na Sredozemlju. Radi se o vremenu slabljenja Rima, provala Avara i Slavena te sukoba s Arapima, kada je trgovina na Jadranu znatno opala, zbog čega su brodolomi iz tog doba iznimno rijetki.

Analiza sačuvane hrastove daske, koju je proveo dr. sc. Anton Divić, donijela je iznimno važno otkriće: riječ je o jednom od najstarijih poznatih brodova građenih modernom metodom u kojoj su se rebra najprije postavljala na kobilicu, a potom se zakucavala oplata. Brod je bio dug između 15 i 20 metara, plovio je na jedra i imao krmenu kabinu. Na krmi je pronađeno čak šest neizbačenih željeznih sidara, što ukazuje na to da je posadu iznenadila oluja – najvjerojatnije bura – pa nisu stigli reagirati prije potonuća.

Pronađeni predmeti daju izuzetno detaljnu sliku života na brodu i trgovačkih veza tog doba:

Zlatni nakit i novac: Otkriveno je oko 600 grama zlatnog nakita, vrhunski ukrašene kopče s biserima, smaragdima i rubinima te novčići kovani u Konstantinopolu s prikazom cara Heraklija i njegova dva sina (najmlađi iz 685. godine).

Carski i osobni pečati: Pronađen je zlatni pečatnjak s carskim atributima (kruna, bula s križem) koji je smjela nositi samo osoba iznimno bliska caru, te olovni pečat s natpisom 'Theodoros' na starogrčkom – što je prvi put u podvodnoj arheologiji ovog razdoblja da je otkriveno ime konkretne osobe vezane uz brod.

Trgovina i život na brodu: Pronađeni su keramički lonci, uljanice, kosti životinja, tragovi žive te brončana vaga s kontrautegom u obliku poprsja božice Atene, što upućuje na prisutnost trgovca i zlatara.

Osobni predmeti i podrijetlo posade: Uz kocke i figurice za igru te globularne amfore, analiza vrčeva (dr. sc. Justin Leidwanger sa Sveučilišta Stanford) pokazala je da su osobni predmeti pripadali pomorcima s područja današnje Italije, Grčke i Turske, što sugerira da su se ukrcavali na različitim postajama tijekom plovidbe.

Miholjek je naglasio kako je ovaj projekt rezultat suradnje brojnih domaćih i inozemnih stručnjaka (SAD, Njemačka, Slovačka), uključujući kolegasa Pavla Dugonjića iz HRZ-a, ronilački centar 'Aquatica Mljet', MUP RH te Ministarstvo kulture i medija. U tijeku je snimanje dokumentarnog filma u produkciji Paule i Đela Jusića Jr., a u planu su i obimna znanstvena publikacija te izložba koju organizatori u budućnosti žele predstaviti dubrovačkoj publici.